

LBRIS

We know
books

10 PAUL COULTER
**GREȘELI
CARE AU
SCHIMBAT
CURSUL
ISTORIEI** CĂRMUITORI
NESĂBUIȚI,
GAFE
MONUMENTALE
ȘI DECIZII
DEZASTRUOASE
CARE NE-AU
MODELAT
LUMEA

Traducere din limba engleză de
IRIS MANUELA ANGHEL

EDITURA OMNIUM
BUCUREȘTI • 2026

CUPRINS

<i>Introducere</i>	7
1 Alexandru cel Mare	15
2 Cleopatra	45
3 Eleonora de Aquitania	83
4 Fernando Magellan	119
5 Napoleon Bonaparte	155
6 Titanicul	191
7 Arhiducele Franz Ferdinand	215
8 Alexander Fleming	245
9 Amelia Earhart	271
10 Apollo 13	309
<i>Epilog</i>	339
<i>Lecturi suplimentare</i>	343
<i>Mulțumiri</i>	347

CEL MAI MARE DINTRE ALEXANDRI

Pe Alexandru cel Mare nu l-a îngrijorat niciodată gândul morții. De ce l-ar fi preocupat? Avea în jur de treizeci de ani și era unul dintre cei mai mari generali care au existat vreodată. În decurs de zece ani, transformase Macedonia dintr-un mic regat de la marginea lumii într-un imperiu global, ce se întindea din Grecia până în Pakistanul de astăzi. Când ești unul dintre cei mai mari învingători din istorie, nu pierzi timpul gândindu-te la un plan B. A înfrânt toate armatele care îndrăzniseră să-l înfrunte, a cucerit toate civilizațiile întâlnite în cale și a ajuns până la capătul lumii cunoscute. Întruchipa prototipul războinicului înarmat cu săbii și scuturi, nu pe cel al cugetătorului bântuit de ipotezele vieții. Era invincibil, inexpugnabil și nemuritor. Alexandru tindea să creadă că e un zeu ce nu avea să piară vreodată. Doar că, într-o bună zi, Alexandru s-a stins brusc din viață, dându-și complet peste cap planul de succesiune.

Alexandru s-a născut în anul 356 î.Hr., iar povestea ascensiunii sale la cârma Macedoniei este cu totul extraordinară. Tatăl său, Filip al II-lea al Macedoniei, transformase deja micul regat, alcătuit dintr-o adunătură de crescători de

capre, hărțuiți adesea de statele grecești mai mari, într-o forță dominantă în lumea antică – echivalentul ascensiunii de la a treia divizie a Football League la disputarea titlului în Premier League. La baza acestei transformări se afla o revoluție înfăptuită în tacticile de luptă, cu noi tehnici de asediu și o formație falangă îmbunătățită. Termenul „falangă” este astăzi folosit în exces pentru a descrie cohortele de avocați excesiv de litigioși, care își însoțesc clienții celebri în instanță. Cuvântul desemna inițial un zid letal de sulițe macedonene, care, în ciuda cazurilor prezentate în serialul *Suits*¹, este mult mai eficient în decimarea adversarilor decât orice citație la tribunal.

Arma preferată a lui Filip al II-lea nu era sulița, ci jurământul de căsătorie. Era un amant și un războinic împătimit. Acest rege poligam a avut șapte soții și câțiva amanți din rândul bărbaților. A avut atâtea povești amoroase, încât, prin comparație, Henric al VIII-lea ar putea părea un puritan. Cum reușea să-și facă timp pentru toate rămâne un mister pierdut în istorie. Aceste căsătorii, care legau strategic familiile conducătoare din Macedonia și o serie de dinastii străine, unificau regatul pe plan politic, dar generau o dinamică familială învolburată. Alexandru a crescut în sânul unei curți regale pline de favoriți, unde fiecare dintre soțiile lui Filip își promova propriile facțiuni. Comportamentul promiscuu al lui Filip a avut efect de bumerang. Ca într-un scenariu polițist demn de un documentar de investigații criminale, a pierit asasinat pe când Alexandru avea douăzeci

¹ *Suits* – serial american cu tematică juridică, realizat de Aaron Korsh și lansat în Statele Unite în 2011 (n.tr.).

de ani. Opiniile istoricilor referitoare la motivațiile din spațiile asasinatului sunt controversate. Ar fi putut fi rezultatul unui complot pus la cale de un iubit gelos sau de Olimpia, mama superambicioasă a lui Alexandru. Ultima variantă este cel mai probabil o bârfă răspândită de lumea antică macedoneană, dar Alexandru a fost încoronat imediat rege al Macedoniei și a moștenit planurile bine stabilite ale tatălui său pentru invadarea Asiei. Ofensiva avea să aibă loc, dar nu în frunte cu Filip, ci cu Alexandru.

„Băiețelul mamei” în adâncul sufletului, Alexandru a aflat cu stupeoare un secret uluitor dezvăluit de Olimpia: era posibil ca Filip să nu fi fost tatăl lui adevărat. În șoaptă, i-a mărturisit că a avut o aventură cu Zeus – Alexandru era fiul unui zeu. Fără să fie adeptul unei gândiri sceptice și nici să pună la îndoială aspectele practice ale unei asemenea legături inițiate de Zeus, Alexandru s-a lăsat convins că e un semizeu invincibil, sortit măreției. Înzestrat cu aptitudinile militare ale tatălui său și înclinația mamei spre fantezie, avea la dispoziție mijloacele, justificarea și protecția divină pentru a deveni o mașină de război de nestăvilnit, cu niște serioase probleme legate de figura paternă.

Alexandru s-a îmbarcat în cea mai frenetică aventură de cuceriri din istoria lumii. Pornind din Grecia, a purtat lupte pe teritoriile actuale ale Turciei, Egiptului și Iranului, câștigând fiecare bătălie în parte, dând foc orașelor din pură distracție și îmbătându-se criță în zilele de odihnă. Alexandru s-a cuplat și cu fiica regelui Persiei. Părea o petrecere supremă a burlacilor. O întrecere între războinici. Alexandru n-a pierdut nici o bătălie, cucerind tot ce întâlnea în cale – de la fortărețe aflate pe crestele înzăpezite ale munților până la

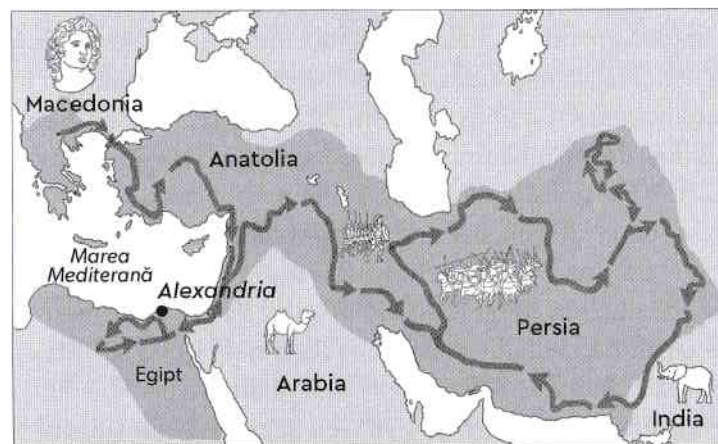
orașe situate pe insule izolate. Fiecare victorie îi consolida invincibilitatea.

Alexandru dorea să-și continue campania de cucerire – nu era genul de cârmuitor care să stea acasă și să-și bată capul cu politica fiscală – dar după zece ani de război neîntrerupt, soldații săi, ajunși acum în India de astăzi, l-au rugat să se oprească. Erau istoviți și voiau să se întoarcă acasă, la familiile lor. Dar Alexandru le-a respins rugămințile. Doar nu pleci de la petrecere când ai tu chef. Cucerirea lumii îi era scrisă în cartea destinului.

Într-o lucrare dedicată greșelilor, povestea lui Alexandru pare să nu-și aibă locul. Este unul dintre cei mai mari învingători din istorie; n-a făcut prea multe greșeli. Doar nu degeaba i se spune Alexandru cel Mare – o poreclă greu de egalat. Unele personalități istorice nu sunt atât de norocoase: să nu uităm de regele Ludovic al V-lea – Ludovic le Fainéant, cel Leneș – celebru, ei bine, tocmai pentru că n-a făcut nimic. Vikingii au avut un rege atât de inospitalier și de zgârcit când venea vorba să întindă masa pentru oaspeții săi, încât și-a căpătat porecla de Halfdan „Gazdă-Rea”. Poate cea mai neplăcută poreclă istorică i-a parvenit tatălui regelui Halfdan, căruia i se spunea Eystein Pârț.

Prin comparație, Alexandru cel Mare se bucură de cea mai frumoasă poreclă istorică – dobândită pentru crearea unuia dintre cele mai mari imperii din lumea antică. Dacă ar fi să realizăm un clasament al „celor mai mari generali din istorie”, Alexandru ar fi în top. Poziția i-ar fi disputată doar de Ginghis Han. Și acesta suferea de un soi de complex divin, spunându-le victimelor sale: „Dacă n-ați fi comis păcate mari, Dumnezeu n-ar fi trimis o

pedeapsă ca mine asupra voastră.” Ce se întâmplă cu oamenii ăștia bântuiți de complexe divine și de dorința de a cuceri lumea? N-au dispărut în era modernă, s-au mutat doar în Silicon Valley. Realizările lui Alexandru i-au redus pe alți visători cu veleități de cuceritori la statutul de fani împătimiți. Iulius Cezar a izbucnit în lacrimi la vederea unei statui a lui Alexandru cel Mare. Susținea că nu se va ridica niciodată la nivelul idolului său. Napoleon a fost, de asemenea, un fan înrăit al lui Alexandru. Dacă unele dintre cele mai marcante personalități din istoria militară se simțeau șovăitoare în fața moștenirii lăsate de Alexandru, ce greșală ar fi putut oare să comită?

Ruta urmată de armata lui Alexandru cel Mare
între anii 336 – 323 î.Hr.

MOARTEA UNUI ZEU

Conform legendelor (jargon istoric pentru poveștile exagerate și îndoielnice transmise de soldații macedoneni), în timpul unei campanii, unul dintre sfetnicii de încredere ai lui Alexandru, un înțelept indian, pe nume Kalanos, s-a îmbolnăvit grav. În loc să ceară sfatul unui medic macedonean ca să primească o rețetă, a hotărât să părăsească această lume învăluit într-o vâlvătaie de glorie, dându-și foc pe un rug. Într-un ultim gest de grijă paliativă tipic macedoneană, soldații au ridicat un rug imens de lemn, prevăzut cu un scaun deasupra. În timp ce înțeleptul își lua rămas-bun de la Alexandru, a rostit celebra replică: „Ne vedem în Babilon” înainte de a se prăji în fața întregii armate. Se pare că nici unul dintre macedoneni n-a considerat acest act de autoincendiere ieșit din comun, dar credeau, firește, că sunt conduși de fiul lui Zeus. Ce-i nedumerea, însă, erau ultimele cuvinte ale acestui moșneag acum carbonizat: „Ne vedem în Babilon.” Ce voia oare să spună cu asta?

Alexandru a pus capăt, fără tragere de inimă, campaniei de cuceriri în anul 325 î.Hr. când soldații săi, mistuiți de dorul de casă, s-au văzut practic nevoiți să se răzvrătească în India. A ales ca drum de întoarcere cea mai lungă și mai anevoioasă rută posibilă, ca pedeapsă pentru nevolnicia de care dăduseră dovadă. Retrăgându-se în străvechiul Babilon elegant și somptuos, din Irakul de astăzi, își petrecea zilele îmbufnat pentru că soldații săi nu mai aveau curajul să continue lupta. Sejurul petrecut acolo trebuia să fie un repaus înainte de a-și relua activitatea care-l pasiona: războiul nonstop. Între timp, le spunea fără încetare celor

care îl ascultau, printre aburii îmbătători ai celei de a doua pasiuni: licorile bahice, că tatăl lui era un zeu. Câțiva litri de vin echivalau cu o seară liniștită. În timpul campaniei, oamenii lui Alexandru au organizat petreceri în care mulți dintre participanți au pierit răpuși de intoxicația cu alcool. Acești macedoneni beți criță își tratau ficatul cu aceeași lipsă de respect pe care o arătau adversarilor întâlniți pe câmpul de luptă.

Într-o seară, în Babilon, Alexandru a lansat una dintre legendarele sale competiții înecate în alcool. Nu e de mirare, așadar, că a doua zi nu se simțea prea bine. Nici în ziua următoare lucrurile nu stăteau prea roz. În curând, acest titan al istoriei nu mai putea nici să-și ridice capul ca să-și salute oamenii. Nu era vorba doar de o stare cumplită de mahmureală, căci Alexandru zăcea pe patul de moarte. Nu știm ce anume i-a venit de hac. Poate o intoxicație cu alcool sau malaria – se speculează chiar că ar fi fost otrăvit. Dar fiind un bețiv înrăit, de treizeci și doi de ani, cu multiple răni căpătate din dorința de a se afla în fruntea armatei pe câmpul de luptă, era practic un individ cu risc uriaș de mortalitate, neeligibil pentru companiile moderne de asigurări.

Generalii priveau cu groază cum starea lui Alexandru se degrada cu fiecare clipă care se scurgea. Nu le trecuse nicio dată prin cap că semizeul lor ar putea fi doborât de o singură noapte de beție. Acești șapte generali sunt considerați uneori ca tovarășii lui sau diadohi (în greacă, *succesori*). Erau cei mai apropiați sfetnici și cei mai buni prieteni, tovarăși de nădejde, gata de orice, cu vârste cuprinse între douăzeci și patruzeci de ani. Mulți dintre ei au crescut cu Alexandru sau au fost prieteni cu tatăl său, luptând în campanii alături

de el. Depindeau exclusiv de capriciile lui Alexandru pentru a avansa, nutrinde adesea rivalități crâncene în mijlocul unei competiții acerbe pentru a-i câștiga recunoașterea. Erau mini-Alexandri, clone ale lui Alexandru, care îi conduceau armatele și îi împărtășeau egoul exacerbat.

Odată cu Alexandru care zăcea pe patul de moarte, un semn imens de întrebare plana asupra sortii imperiului. Alexandru făcuse greșeala de a nu fi lăsat nici un testament, de a nu fi desemnat vreun moștenitor și nici de a fi conceput vreun plan referitor la cel care ar fi trebuit să preia frâiele tronului. Alexandru a eșuat la capitolul planificării de bază a succesiunii. S-a dovedit un general de excepție când a fost pus în situația de a lua fortărețe cu asalt sau de a lua prin surprindere cavaleria persană, dar pus în fața corvezii administrative, a dat greș. Și, deși ne stă în fire să tergiversăm hârțogăria perfidă, e puțin probabil ca Alexandru să nu fi „cochetat” cu ideea morții. Până la vârsta de treizeci și doi de ani, încasase o săgeată în plămâni, fusese rănit la umăr de un proiectil de catapultă și suferise mai multe tăieturi, creștături și zgârieturi decât un bucătar de sashimi¹ beat. Știa, fără îndoială, că va domni anarhia în cazul morții sale, dar a refuzat să conceapă vreun plan pentru o asemenea eventualitate. Oare credea cu adevărat că e un zeu invincibil?

Disputele legate de succesiune toarnă gaz pe foc în orice situație, fie că vorbim de o intrigă dintr-o sală de consiliu, fie de un serial de succes de pe HBO. Planificarea succesiunii îi poate transforma pe cei mai adorabili și mai fermecători

¹ Un bucătar de sashimi, cunoscut sub numele de itamae, este un bucătar japonez specializat în prepararea și servirea peștelui crud, cum ar fi sashimi (n.tr.).

membri ai unei familii în niște banshee¹ înspăimântătoare. Dacă îți moare vreo bunică fără să fi lăsat un testament, unde miza o constituie un bungalow în nordul orașului Croydon și o pisică pe nume Fluffy – nici un avocat, oricât de bun ar fi, și nici câteva ședințe de mediere nu vor putea rezolva situația (hai să recunoaștem, cine n-o vrea pe Fluffy?). Prin comparație, nesăbuița lui Alexandru de a nu fi conceput un testament a aruncat un nor imens asupra unuia dintre cele mai mari și mai bogate imperii din lumea antică. Era o amplă eroare neforțată². Reprezenta un moment când penița s-ar fi dovedit mult mai puternică decât sabia. Dar Alexandru nu era un cugetător.

Cei șapte generali ai săi s-au strâns împrejurul lui Alexandru și l-au rugat să le spună cui va lăsa imperiul. Potrivit legendelor, Alexandru ar fi murmurat: „Celui mai puternic.” Nu trebuie să fii avocat specializat în testamente și succesiuni ca să-ți dai seama că acest atribut la superlativ nu reprezintă o instrucțiune prea utilă. N-ar fi bun nici măcar pentru o reclamă la o sală de sport și știm cât de neinspirate sunt aceste sloganuri. Dacă există vreun adjectiv care i-ar putea descrie pe toți cei șapte generali, acesta ar fi „puternic”. Poate că-și verifica bicepsii unii altora în timp ce stăteau la căpătâiul lui Alexandru. Majoritatea istoricilor sunt de părere că Alexandru era mult prea nevolnic ca să mai rostească vreun ultim cuvânt, darămite să mai dea și glas unei competiții bizare între bărbați puternici. Cel mai probabil,

¹ Spirit feminin din mitologia irlandeză, care anunță moartea unui membru al familiei, de obicei prin plâns, strigăte sau bocete (n.tr.).

² Eroare neforțată – în tenis, un punct pierdut de un jucător, fără ca adversarul să exercite o presiune asupra sa (n.tr.).

i-a dat inelul său, simbol al puterii, lui Perdicas, cel mai mare dintre generali, ca un mesaj subliminal: „Descurcă-te singur!” Dar fără să numească un succesor clar, Alexandru a lăsat în urma sa un imens vid de putere. Cei șapte tovarăși ai săi erau fericiți să lupte sub comanda lui, dar nici unul dintre ei nu avea de gând să primească ordine de la un fost coleg de arme. Or fi fost ei mini-Alexandri, dar imperiul nu era suficient de mare pentru șapte generali înzestrați cu egouri monstruoase.

Alexandru s-a stins, în cele din urmă, răpus de boala sa misterioasă, în iunie 323 î.Hr. Cunoaștem data exactă deoarece arheologii au descoperit un jurnal scris pe o tăbliță de lut, ce aparținea unui astronom babilonian – nu era genul de jurnal care să înceapă cu „am făcut o pasiune nebună pentru o mare preoteasă babiloniană”, ci conținea mai degrabă însemnări seci despre activitatea stelelor. Pe 11 iunie 323 î.Hr., astronomul și-a început însemnările spunând că „regele a murit astăzi” și și-a continuat observațiile lamentându-se că era înnorat. Înregistra una dintre cele mai importante zile din istorie, dar era preocupat de vreme. În mod ironic, o parte din misiunea sa presupunea predicția viitorului. Din fericire, acest lucru nu i-a influențat indicatorii de performanță. Această tăbliță se află acum în singurul muzeu din lume interesat de discuțiile meteorologice din Babilon, British Museum. Numai britanicii, ale căror discuții despre vreme constituie piatra de temelie a națiunii, ar putea fi fascinați de cerul înnorat cu șanse de ploaie din ziua de 11 iunie 323 î.Hr.

ȘAPTE EGOURI, O SINGURĂ LUME

Întregul imperiu privea cu stupoare moartea lui Alexandru. Perdicas i-a chemat la o discuție pe ceilalți generali. Erau nevoiți să conceapă un plan de succesiune. Nu avea să fie o întâlnire cu ceai și briose. Stând în somptuoasa sală a tronului din Babilon – o Mar-a-Lago¹ a lumii antice – generalii își lansau propunerile privind viitorul cârmuitor al imperiului. În jur de cincizeci de oportuniști și ofițeri de rang inferior din elita armatei macedonene erau ticsiți în sală. Ocupau primele locuri la cea mai mare confruntare pentru succesiune din istorie. Era un reality-show al lumii antice, iar lucrurile aveau să devină incendiare.

În onoarea lui Alexandru, coroana, armura și inelul cu sigiliu au fost expuse în văzul tuturor. Puțin înspăimântător, poate, dar un memento vizibil al vidului de putere din inima imperiului. În timp ce generalii lui Alexandru își expuneau ideile – și toată lumea avea ceva de spus – scena evoca votul final dintr-un episod al reality-show-ului *Trădătorii*. Conform tradiției macedonene, succesiunea îi parvenea unui membru al regalității macedonene, cunoscute ca dinastia Argead. Dar Alexandru nu avea moștenitori și doar câteva rude de sex masculin mai erau în viață. Nu doar că și secerase dușmanii, dar și-a anihilat și propria familie. Arborele genealogic a fost smuls din rădăcini, până la uitare. Veri, frați vitregi sau orice individ prin venele căruia curgea vreo picătură din sângele lui Alexandru au fost eliminați

¹ Mar-a-Lago – reședința din Palm Beach, Florida, a președintelui american Donald Trump (n.tr.).